

De buxusmot in Nederland

Sinds 2007 is er een nieuwe soort nachtvlinder in Nederland, de buxusmot. De soort komt uit Azië en is waarschijnlijk naar Europa gekomen met de import van buxus. In de tien jaar die we nu verder zijn heeft de soort zich flink uitgebreid en is het een bekende vlinder geworden die nu nog voornamelijk in de zuidelijke helft van het land wordt gezien.

Tekst: Verspreiding

Jurriën van Deijk,
De Vlinderstichting & Tymo Muus,
www.microvlinders.nl

De buxusmot (*Cydalima perspectalis*) is een zogenoemde invasieve exoot. Dit betekent dat de soort van origine niet in ons land voorkomt en hier is gekomen door menselijk toedoen. Het invasieve karakter betekent dat de soort zich hier kan voortplanten, zich in nieuwe leefgebieden kan vestigen en vervolgens ook kan uitbreiden. De buxusmot komt van oorsprong uit Oost-Azië en leeft in vochtige subtropische gebieden. Het eerste exemplaar voor Europa werd in 2006 gemeld uit Duitsland. Dit exemplaar was waarschijnlijk meegekomen met de import van buxus uit Japan. In het volgende jaar, 2007, waren er twee vondsten in Nederland, in het westelijk rivierengebied bij Sleeuwijk. In 2008 waren er geen meldingen, maar in 2009 was de soort uitgebreid rond Sleeuwijk en was er een waarneming in Losser, Twente. Naast de vlinders waren er ondertussen ook rupsen waargenomen. In 2010 breidde de vlinder zich vanuit de eerste vestiging uit naar Hellevoet-

sluis en Spijkenisse in het westen en naar Geldermalsen in het oosten. Ook in Beek (L) werd er één gezien. De jaren erna ontstond, naast de haard in het westelijk rivierengebied, ook een duidelijke concentratie in Midden-Limburg. Vanaf 2015 is er sprake van een sterke toename en worden grote delen van Zuid-Nederland bevolkt. De vestiging in Nederland op deze locaties en het uitbreiden ervan is weergegeven in afbeelding 1. Op deze afbeelding is het eerste jaar dat de buxusmot in een kilometerhok is waargenomen weergegeven. In Groningen breidt de soort nu ook uit en waarschijnlijk zet dit patroon door en zit hij over een aantal jaren overal in Nederland. Dat de soort erg snel toeneemt is te zien in figuur 1. In 2017 is de buxusmot maar liefst in 1183 verschillende kilometerhokken waargenomen. Dit is bijna drie keer zoveel als het aantal kilometerhokken in 2016. In de rest van Europa heeft de soort zich ook uitgebreid en er zijn nu ook waarnemingen uit België, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zwitserland, Oostenrijk en diverse Balkanstaten. Meestal wordt de witte vorm (afbeelding 2) van de vlinder waargenomen, maar er bestaat ook een donkere vorm, die ook regelmatig wordt gezien (afbeelding 3).

Voedsel

De Nederlandse naam van de buxusmot is afgeleid van hun voedsel, de buxus. Naast de verschillende gecultiveerde varianten van de buxus wordt ook de in Europa inheemse buxus (*Buxus sempervirens*) gegeten. Aangezien er in veel tuinen in Nederland buxus aanwezig is, is er voldoende voedsel voor de soort en zijn er ook genoeg mogelijkheden om uit te breiden. Daarnaast zijn er geen gespecialiseerde soorten, zoals sluipvliegen en sluipwespen, die parasiteren op de buxusmot. Door het ontbreken van deze vijanden die ervoor zorgen dat inheemse soorten niet te talrijk worden, zoals ook andere roofdieren een populatie in stand

Afbeelding 2: De witte vorm van de buxusmot wordt het meest waargenomen. Foto: Jurriën van Deijk

houden, heeft de buxusmot de vrije hand om toe te nemen en het invasieve karakter aan te nemen. Hierdoor worden meestal niet alleen enkele blaadjes opgegeten, zoals de meeste soorten doen, maar kunnen ze hele struiken kaalvreten (afbeelding 4). Als dit eenmalig gebeurt hoeft dit niet meteen te betekenen dat de plant sterft, maar wanneer dit enkele jaren achter elkaar gebeurt wordt het voor de plant lastig om te overleven.

Herkenning rups

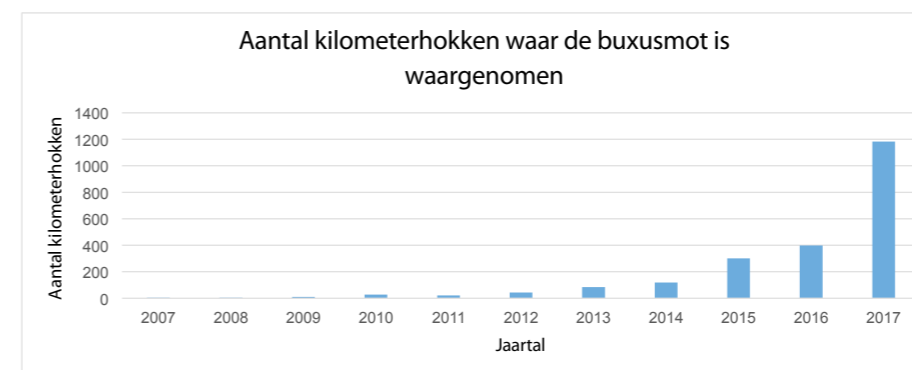
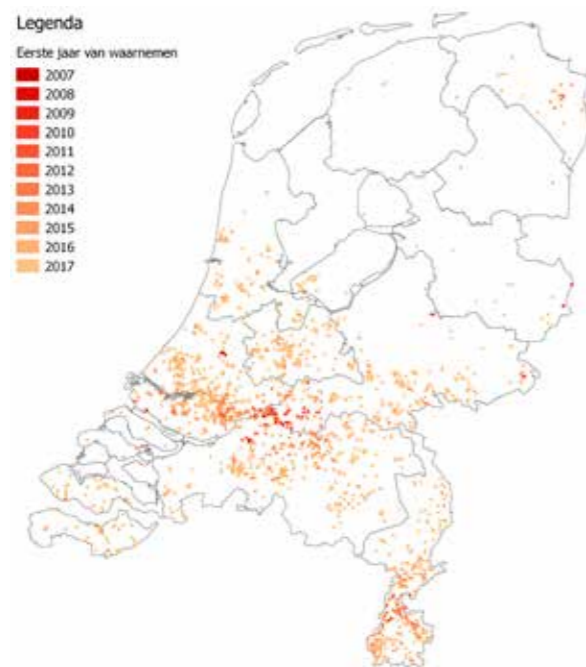
Als de buxusmot net een gebied heeft gekoloniseerd, en dus nog niet in grote aantallen aanwezig is, zal de aanwezigheid van de soort niet direct opvallen. Er worden wat blaadjes van de struik opgegeten, maar de struik zal niet meteen helemaal kaal worden. De rupsen verraden hun aanwezigheid door het spinnen van draden waartussen ze leven, maar niet elk spinsel in de buxus hoeft een buxusmot te betekenen. Spinnen leven namelijk ook graag in de buxus en spannen ook draden.

De volwassen rupsen worden ongeveer 3,8 centimeter lang en zijn te herkennen aan een groenige basiskleur met over de lengte van de rups dikke zwarte en dunne witte strepen. Tevens zitten er wit omliggende zwarte stippen over de gehele lengte van de rups (afbeelding 5). Controleer goed of alle kenmerken kloppen voordat een rups eventueel doodgemaakt wordt, er zijn namelijk veel soorten die groenige rupsen hebben. Vraag het bij twijfel na bij een expert.

Bestrijding en preventie

Bestrijding van de rupsen of vlinders is erg intensief en alleen van tijdelijke duur. Als de vlinders toch bestreden moeten worden, kunnen bijvoorbeeld feromoonvallen worden gebruikt. In de valletjes zit de sekslokkstof van een vrouwtje waar de mannetjes op afkomen. Wanneer de vlinders in de val zitten kunnen ze er niet meer uit. Dit is echter alleen een methode om de aantallen mannetjes, en daarmee mogelijk de bevruchtingen, tegen te gaan maar de soort verdwijnt hier niet door. De rupsen kunnen bestreden worden met pesticiden, maar dit is af te raden omdat dit veel schade toebrengt aan de andere insecten die in de tuin leven. Daarnaast moet dit continu herhaald worden om de rupsen effectief te bestrijden. Een effectieve, en minder schadelijke, manier om ervoor te

Afbeelding 1: Het jaar van de eerste waarneming per kilometerhok. Hier is de bron van de verspreiding te zien in het westelijk rivierengebied bij Sleeuwijk, Midden-Limburg, Losser en bij Boskoop. In Groningen breidt de soort nu ook uit. Bron: Noctua

Figuur 1: Toename van het aantal kilometerhokken per jaar waar de buxusmot is waargenomen. Bron: Noctua

Afbeelding 3: De minder algemene donkere vorm van de buxusmot.

Foto: Jurriën van Deijk

zorgen dat er geen eitjes op de planten worden afgezet is door de plant in te spuiten met een groene zeep oplossing. Daarnaast zien we gelukkig de laatste tijd steeds vaker natuurlijke vijanden die de rupsen en vlinders van de buxusmot eten. Zo zijn er al kauwen en eksters gezien die een feestmaal aanrichtten in een buxushaag en ook koolmezen hebben de rupsen en poppen ontdekt. Als deze ook komend voorjaar er hun jongen mee gaan voeren zullen er flink wat in de nestkastjes verdwijnen.

Alternatief

Er kan ook voor gekozen worden om de buxus te vervangen door andere soorten planten die soortgelijke eigenschappen hebben. Denk aan struikkamperfoelie (*Lonicera*), winterharde liguster (*Ligustrum*), kleine hulstachtigen zoals Japanse hulst (*Ilex crenata*) of aardbeiachtige struiken (*Potentilla fruticosa*). Ook kan er gekozen worden voor andere mooie struiken zoals vogelkers (*Prunus*), ro-

zemarijn (*Rosmarinus*) en lavendel (*Lavandula*). Deze alternatieven zijn daarnaast ook beter voor de natuur in de tuin. De planten bloeien mooi en zijn een goede nectarbron voor insecten. De buxusmotplaaig is vanuit biologisch oogpunt dus eigenlijk nog niet eens zo slecht voor de Nederlandse 'natuur'.

Summary

In 2007 *Cydalima perspectalis* was recorded in the Netherlands for the first time. In the following ten years the species' distribution has increased rapidly and had an invasive character. In 2017 it was recorded in 1183 kilometre squares, three times the number in 2016. Currently the species occurs in most parts of the Netherlands. The density of larvae, which feed on *Buxus*, is so high that they completely defoliate plants. The plant can survive incidental defoliation but when this happens repeatedly they can die. Furthermore, a bare *Buxus* is aesthetically less appealing. *Buxus* can be replaced by other, more insect friendly plants, like *Lonicera*, *Ligustrum*, *Potentilla fruticosa*, *Prunus*, *Rosmarinus* or *Lavandula*.

Afbeelding 4: Vraat door de rupsen van de buxusmot zorgt voor een bruine buxushaag.

Foto: Merel Zweemer

Afbeelding 5: De rups van de buxusmot is te herkennen aan de groenige basiskleur met over de lengte van de rups dikke zwarte en dunne witte strepen. Tevens zitten er wit omliggende zwarte stippen over de gehele lengte van de rups. Foto: Olaf Op den Kamp